

Таким чином, за ступенем генералізації об'єкта інтерпретації американський дослідник виділяє три рівні тексту: 1) текст-твір; 2) текст-дискурс; 3) текст-історію.

Базовим в інтерпретативній моделі Ф. Джеймсона є те, яким чином феномени індивідуального порядку репрезентуються на рівні "соціальної тотальності". Індивідуальне набуває сенсу, свого буття лише репрезентуючись у формі всезагального, займаючи свою структурну позицію у системі соціальних відносин. Органічна колективність чи модус дистанційованості від неї виступає фундаментальним смислопоряджуючим фактором культури.

Комбінація різноманітних горизонтів та інтерпретативних інструментів веде до багатого та складного розуміння культурного об'єкта та його відношення до великого соціального контексту. Крім того, відмінності між інтерпретативними горизонтами дають можливість багатократних інтерпретацій культурних текстів. Саме інтерпретація культурних текстів повинна бути, за Ф. Джеймсоном, основним завданням інтелектуалів сучасності. Тільки так можна повернутися до історії та справжніх колективних відносин.

Є.В. Козлов, асп.

ВЧЕННЯ ПРО ОБ'ЄКТИВАЦІЮ У ФІЛОСОФІІ МИКОЛИ БЕРДЯЄВА

Філософський світогляд мислителя визначається його первинним світовідчуттям, його первісним баченням світу, – вважає Бердяєв, – отже, засадничим та визначальним для філософського пізнання завжди виступає конкретний (особистий, персональний) духовний досвід. Відтак, самопізнання через певну "духовну" інтроспекцію постає головним джерелом для філософського пізнання. Останнє, відповідно, не може визначатися відстороненим і довільним поєднанням понять у раціональних розбудовах дискурсивної думки, і сама рефлексивна думка виявляється для філософа лише інструментом та допоміжним засобом для того, щоб донести своє знання іншим.

За словами Л. Зандера, філософське світоспоглядання, система переконань і взагалі наскрізна лейттема творчого життя будь-якого мислителя визначається його "первинним", "основним натхненням", себто, висхідним і своєрідно неповторним інтуїтивним самовідчуттям себе у світі. Для Миколи Бердяєва таким "первинним натхненням" виявилось неприйняття наочної феноменальної дійсності, – світу явищ, – яке усвідомлювалося ним як глибинне відчуття "чужинності" і "ворожості" світової даності та супроводжувалося відповідним відштовхуванням від буденності та відчуженим ставленням до неї. Таке протистояння предметно-речовій реальності, – як зазначав сам мислитель, – було "моїм першим метафізичним криком, коли я з'явився на світ", і стало на все життя

визначальним для "внутрішніх двигунів" його філософії: примату свободи над буттям, духу над природою, суб'єкту над об'єктом, особистості над універсально-загальним, творчості над еволюцією, дуалізму над монізмом, любові над законом.

Спорідненість власному песимістичному світовідчуттю Бердяєв віднайшов у кантівському розрізненні ноуменального ("істинного") світу "речей у собі" та феноменального ("оманного") світу явищ, чим був у свій час надзвичайно вражений. Остаточо переконання філософа щодо ілюзорності та неістинності емпіричної дійсності склалися під впливом Шопенгауера, вчення якого про об'єктивацію волі у природному світі було їм глибоко сприйняте та трансформовано у власну концепцію "об'єктивації духу", що стала для Бердяєва "центральною ідеєю" та "першоосновою філософського світоспоглядання".

Об'єктивація є породженням раціоналізації, яка "не залишає місця для усього таємничого" і лише спотворює сприйняття ноуменальної буттєвої реальності. Філософ заперечує цінність "пізнавальних актів" рефлексивної свідомості, котра в якості "гносеологічного суб'єкту" або "трансцендентальної свідомості" дистанціюється від "живого життя", протиставляючи його собі як об'єкт пізнання. У результаті такого розмежування розумом первинного цілісного буття ("перво-життя") на суб'єкт-об'єктну позицію людина втрачає живе відчуття органічної єдності світу і поринає в "об'єктність", – царину необхідності, детермінізму, несвободи," – себто, реальна дійсність врешті-решт виявляється "об'єктивованою". Отже, за Бердяєвим, світ явищ, який вважається об'єктивним, насправді є породженням об'єктивації, котра здійснюється суб'єктом і водночас характеризує як інтенцію його свідомості, так і самий стан суб'єкта. "Об'єктивної реальності не існує, – стверджує філософ, – це лише ілюзія свідомості, існує лише об'єктивація реальності, що породжена певною спрямованістю духу".

Ознаками об'єктивації та виникнення об'єктних відносин у світі, за Бердяєвим, виявляються: 1) відчуженість об'єкта від суб'єкта; 2) поглинання неповторно-індивідуального, особистого загальним, безособово-універсальним; 3) панування необхідності, детермінації ззовні, придушення та закриття свободи; 4) пристосування до масивності світу та історії, до середньої людини, соціалізація людини та її поглядів, яка знищує оригінальність. Натомість, філософ протиставляє цьому спілкування у симпатії та любові, подолання відчуженості; персоналізм, вираження особисто-індивідуального характеру будь-якого існування; перехід до царини свободи, визначеності особистості із внутрішнього світу, перемогу над рабством необхідності; перевагу якості над кількістю, творчості над пристосуванням.

Об'єктивацією означені всі рівні особистого та соціального існування людини, тому що переважає інтенція свідомості до того світу, що поневолює її, – світу об'єктності, до царини необхідності, який є "відірваним"

від "метафізичних коренів" буття. Бердяєв намагається пояснити тайну об'єктивації саме таким занепалим станом світу, що є наслідком гріхопадіння "перволюдини". Саму занепалість та гріховність світу філософ вважає необхідністю в історичному розвитку, а проходження його через об'єктивацію, – долею духу у цьому світі. Але ж існує інтенція свідомості і до світу істинного суцього, у якому міститься весь космос, до царини свободи. Об'єктивація, хибність феноменального світу, – зазначає мислитель, – зовсім не означає, що світ людей, тварин, рослин, мінералів, зірок, морів, лісів тощо, не є реальним і що поза ним існують зовсім несхожі речі у собі; а це лише означає, що цей світ перебуває у неналежному духовному та моральнісному стані, у становищі рабства, втраченої свободи, ворожнечі, відчуженості, підкорення необхідності. Об'єктивація є екстеріоризацією, підкоренням умовам простору, часу, причинності, раціоналізації. Але у своїй екзистенційній глибині людина перебуває у спілкуванні із духовним світом і з усім космосом.

Таким чином, людина як мікрокосм сутнісно тотожна макрокосму, і своїм "духовним ядром", яке є "образом Божества", перебуває у "первореальності", в якій її "перво-життя" передує пізнанню і де ще не відбувається протиставлення суб'єкту та об'єкту. "Філософ, що пізнає, занурений у буття й існує до пізнання буття та існування, – стверджує Бердяєв, – і від цього залежить якість його пізнання". Себто, "якість пізнання" людини зумовлена мірою її відкритості до неосяжної глибини власного духу, ступенем усвідомлення тотожності власного мікро-буття з абсолютним буттям, "метафізичним" відчуттям спорідненості свого існування із існуванням всесвіту, – як просторово-феноменального космосу, так і втаємниченою багатовимірністю духовного універсуму. "Людина – органічний член світової, космічної ієрархії, – наголошує мислитель, – і багатство її змісту прямо пропорційно її поєднанню із космосом". Отже, об'єктивація долається "зануренням" у глибини власного духу та єднанням із світом ноуменальної божественної "первореальності", "прозорінням" "речей невидимих".

А.П. Козырев, доц.

РУССКАЯ ФИЛОСОФИЯ В МОДУСЕ НАЦИОНАЛЬНОГО

Философия есть особый тип рациональности, совмещающий в себе функции научного познания мира как целого и мировоззрения, не сводимого к усвоению и репродукции определенной научной картины мира, но включающего в себя религиозные, этические, идеологические установки, определяющие поведение людей и общественных групп в конкретную историческую эпоху. В то же время, будучи неотъемлемой частью познания, философия не сводится только к моральной дидактике, функцию которой может выполнять и религия, и народная мудрость. В